

Materiaali on suunniteltu ensisijaisesti yläkoululaisille, mutta erityisesti sitä voi soveltaa myös lukioon. Tehtävät jakautuvat ennen teatterikäyntiä tehtäviin pohjustustehtäviin ja teatterikäynnin jälkeen tehtäviin purkutehtäviin. Numeroinnista huolimatta tehtäviä voi teettää vapaasti.

Tehtävät on laatinut Katja Korva.

Ennen teatterikäyntiä

1. Taustalla satujen pahat äitipuolet

Näytelmän nimi viittaa pahan äitipuolen myyttiin, joka esiintyy klassikkosaduissa. Palauttakaa mieleen yksi Grimmin saduista, joiden versioita löytyy esimerkiksi allaolevista linkeistä. Kirjoittakaa lyhyt nykyversio yhdestä sadusta, alla on apukysymyksiä.

Tuhkimo: (<http://iltasatu.org/satu/tuhkimo/>)

- Minkälainen suhde Tuhkimolla olisi äiti- ja sisarpuoliinsa? Minkälaisista asioista heille voisi tulla riitaa?
- Miten Tuhkimo onnistuisi pääsemään tanssiaisiin? Turvautuisiko hän omaan neuvokkuuteensa vai jonkun apuun?
- Alkuperäisessä sadussa Tuhkimo saa yhteyden ihastukseensa lasikengän avulla. Miten asia menisi nykymaailmassa?

Hannu ja Kerttu:

- Minkälaisessa nykytilanteessa Hannu ja Kerttu joutuisivat hylätyksi?
- Miten lasten neuvokkuus ilmenisi?
- Sadusta on olemassa erilaisia versioita: joissain isä ja äiti hylkäävät lapset, toisissa taas isä ja äitipuoli. Minkälainen ratkaisu on sinun versiossasi? Muuttuuko sadun merkitys jollain tavalla, jos äitipuolen sijaan hylkääjänä onkin oma äiti?

Lumikki: (<http://iltasatu.org/satu/lumikki-ja-seitseman-kaapiota/>)

- Alkuperäisessä sadussa paha äitipuoli kadehtii Lumikin kauneutta. Mitä hän voisi kadehtia sinun versiossasi?
- Keitä seitsemän kääpiötä olisivat?
- Mikä voisi olla myrkkymenenan nykyvastine? Mikä saisi Lumikin virkoamaan?

Pohdittavaa:

Kun sadut on kirjoitettu, voitte lukea ääneen muutaman nykyversion. Keskustelkaa, minkälaisia asioita olette muuttaneet ja miksi. Voiko Grimmin hahmoihin vielä samaistua? Myytti pahasta äitipuolesta on todella vanha: sen ajatellaan olevan peräisin jo antiikin ajoilta. Mikä voisi olla syynä siihen, että äitipuoliin on kohdistettu negatiivisia odotuksia? Elääkö myytti pahasta äitipuolesta edelleen?

2. Näytelmän hahmoihin tutustuminen

Näytelmän henkilöt kertovat ongelmistaan lehden kysymyspalstalla. Lukekaa tekstit ja kirjoittakaa jokaiseen vastaus. Pohtikaa, minkä ikäisiä henkilöt voisivat olla. Mistä päättelitte asian?

”Mä ja äiti muutettiin äidin uuden miesystävän luo. Sillä on kanssa tytär, joka on mua vain vähän vanhempi. Haluaisin kovasti tutustua siihen, mutta se vaikuttaa olevan niin cool, että mun on vaikea lähestyä sitä. Miten mä voisin yrittää?”

”Koko elämäni olen keskittynyt työntekoon. Mutta nyt tuntuu, että kaikki se työ on valunut hukkaan – seuraavista sukupolvista ei tunnu olevan mihinkään. Miehenikin kuoli, olin hoitanut häntä pitkään. Tuntuu, että olen jäänyt jostain paitsi. Haluaisin kokeilla jotain uutta, kun aikaa ei enää ole paljon jäljellä. Miten minun kannattaisi toimia?”

”Erosin lapseni isästä, kun tyttö oli viisi. Nyt olen sitten vihdoinkin löytänyt taas miehen. Maailmassa on hirveästi uhkia, esimerkiksi ilmastonmuutos. Mutta ajattelen, että jos saan oman perheeni toimimaan, ihmiskunnalla on vielä toivoa. Miehellä on myös teini-ikäinen tyttö niin kuin minullakin, toivoisin että he voisivat olla ystäviä. Miten minun kannattaisi aloittaa uuden perheen perustaminen?”

”Isän uusi naisystävä ja sen tytär muutti meille. Se tyttö vissiin haluais, että me oltais kavereita, mut tässä iässä pienikin ikäero on paljon. Mun omalla mutsilla ei tunnu menevän kovin hyvin, oon siitä aika huolissani. Välillä en tiedä, kumpi meistä on lapsi ja kumpi aikuinen. Mitä mun oikein kannattais tehdä?”

3. Perhesanojen vivahteet

Perinteisesti perhesuhteet ovat määrittyneet pitkälti avioliiton kautta. Tästä kertovat sellaiset sanat kuin anoppi, appi, miniä, vävy, lanko, käly sekä harvinaisemmat nato ja kyty. Muistatteko, minkälaista sukulaisuussuhdetta nämä tarkoittavat?

Uusperheiden yleistymisen myötä myös sukulaisuussanat ovat menneet uusiksi. Lukekaa taustaksi Anna-Sofia Bernerin *Helsingin Sanomissa* 12.1.2014 ilmestynyt kirjoitus ”Uusperheissä syntyy puolikkaita isiä ja bonusserkkuja” (<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1389417289396>).

Vertailkaa sanojen herättämiä mielikuvia, onko esimerkiksi äitipuoli eri asia kuin bonusäiti? Minkälaisilta perhesuhteilta puuttuvat tällä hetkellä nimet? Keksikää nimiä kyseisille perhesuhteille. Miettikää myös, tulisivatko keksimänne sanat helposti ymmärretyiksi ja minkälaisia mielikuvia ne herättäisivät.

4. Teatterikäynnin ennakointia

Katsokaa video, jossa Paha äitipuoli -näytelmän päähenkilö Sari esittelee perheensä. (https://www.youtube.com/watch?v=sXRSPiR_CKk)

Miten Sarin perhesuhteet poikkeavat perinteisistä sukupuumalleista?

Ennakoikaa, minkälaisia väärinkäsityksiä ja ongelmatilanteita Sarin perheessä voisi syntyä. Tehtävän voi toteuttaa pienryhmäimprovisaationa, jossa oppilaille jaetaan roolit Sarin perhekartasta, tai luokkakeskusteluna.

Teatterikäynnin jälkeen

1. Esityksen mieleenpalauttaminen

Oppilaat jakautuvat pienryhmiin. Kukin ryhmä keskustelee näytelmän mieleenpainuvimmasta kohtauksesta. Ryhmä valitsee yhden kohtauksen ja esittää sen patsaana luokalle. Luokka yrittää arvata, mikä kohta on kyseessä.

2. Yhteiskunnalliset olosuhteet tarinan taustalla

Näytelmä käsittelee ensisijaisesti uusperheen muodostamisen vaikeutta. Taustalla häilyy kuitenkin monenlaisia yhteiskunnallisia epäkohtia. Muistatteko, minkälaisia ongelmia näytelmä nostaa pinnalle? Mitä itse ajattelette niistä?

3. Erilaisten arvomaailmojen kuvaus

Sarin ja Otson muuttaessa yhteen törmää myös kaksi erilaista arvomaailmaa, jotka näkyvät erityisesti suhtautumisessa Roosan huolestuneisuuteen. Lukekaa pätkä kohtauksesta, jossa muu perhe odottaa Rosaa (voitte jakaantua rooleihin). Käykää läpi myös termit vuorosanat/repliikit ja näyttämöohjeet/parenteesit.

Roosa: Meidän elinaikana koko systeemi voi romahtaa ilmaston lämpenemisen takia.

Otso: Niin. Tai sitten ei. Ei pidä ajatella noin negatiivisesti. Tiedätsä, mitä sanotaan. Et omat pelot vaan houkuttelee just niitä pahimpia asioita tapahtumaan.

Sari: Mut... Ethän sä nyt noin voi sanoa?

Otso: Pelkääminen ei auta mitään.

Sari: Niin, mut ethän sä voi sanoa teinille, joka on huolissaan – ihan syystä – että sen pelot houkuttelee katastrofia.

Otso: Joo mut auttaaks pelko jotain?

Sari: Ehkä se se synnyttää toimintaa.

Otso: Eihän se mitään toimintaa synnytä, vaan lisää ahdistusta! Aiheuttaa ahdistusta muissa! Ei kaikki saa nautintoa tuhon kuvittelemisesta!

Sari: Ei kai tässä nyt siitä ole kyse.

Otso: Vaan?

Sari: Aidosta huolesta. Ja mä ymmärrän sen hyvin!

Otso: Totta kai mäkin sen ymmärrän, mutta täytyykö siitä koko ajan jankuttaa!

Sari: No kato meitä! Sä mietit sun firman myyntiä ja mä suomennan fiktiota. Ja jäätiköt sulaa! Mitä me tehdään? Me lämmitellään saunaa ja mietitään, ostetaanko uusi ruokapöytä vai pidetäänkö vähän pidempi kesäloma.

Otso: Totuus on se, että ilmaston lämpenemisestä on hyvin ristiriitaista tietoa.

Sari: Et ole tosissas?

Otso: Se on kiistaton fakta.

Sari (*Roosalle*): Me kuitenkin yritetään. Syödään kasvispainotteisesti ja ajetaan mahdollisimman vähän autolla. Eikä lennetä kuin lyhyitä matkoja.

Tauko. Kireä tunnelma. Otso yrittää rauhoittua.

Otso: Haluaisitsä pianon?

Roosa: Minä? En.

Otso: Tai kitaran?

Roosa: En...

Otso: Joku soitin vois olla hyvä. Jos sä laittaisit kaiken ton pohtimisenergian jonkun instrumentin opetteluun, sä voisit olla ihan virtuoosi. Sellossakin on makee ääni.

Käykää tämän jälkeen luokkakeskustelun siitä, mitä mieltä itse olette. Synnyttääkö pelko toimintaa vai lisääkö se vain ahdistusta? Onko huolestuminen turhaa?

3. Erilaiset perhesäännöt

Näytelmän ensimmäisessä näytöksessä ristiriidat yritetään ratkaista perhepalaverissa, joka ei kuitenkaan toteudu. Kuvittele, että se olisi toteutunut ja laadi Sarin ja Otson perheelle sääntökirja, jossa sovitaan perheelle yhteiset käytännöt (esimerkiksi viikkorahojen, kotiintuloaikojen ja huonejaon suhteen).

Vertaillkaa parin kanssa laatimianne sääntökirjoja. Olisiko perheiden erilaiset toimintatavat mahdollista sovittaa yhteen?

4. Draaman keinoista

a) Näytelmän tunnelma muuttuu toisessa näytöksessä erityisesti Sarin ja Otson suhteen kuvauksessa. Miettikää, minkälaisin keinoin tunnelmanvaihdos tulee ilmi.

b) Näytelmässä kuvataan useita absurdeja tilanteita, joissa asiat riistäytyvät käsistä. Mitä tilanteita muistatte? Minkälaisin keinoin niitä pyritään tehostamaan? Miettikää esimerkiksi musiikin ja liikekielen osuutta. Ovatko tilanteet mielestänne koomisia vai traagisia?

c) Videoilla on tärkeä osa näytelmän rakentumisessa. Minkälaisena näette videoiden merkityksen? Videot näyttävät myös Roosan ja Rosan Instagram-feedejä, mitä ne kertovat maailmasta, jossa tytöt elävät?

5. Improvisaatioharjoituksia

Kaikkia tarinan tapahtumia ei esitetä näyttämöllä. Improvisoikaa seuraavat tilanteet luokassa.

- a) Sari ja Otso tapaavat ensi kertaa viisikymppisillä
- b) Sari kertoo Otsolle olevansa raskaana
- c) Roosa aloittaa uudessa koulussa
- d) Roosa ja Rosa vaihtavat lopulta puhelinnumeroita
- e) Roosa ehdottaa Anulle ja Helenalle, että voisi muuttaa heidän luokse

6. Vaihtoehtoiset loput

Näytelmän epilogissa kaikki henkilöt esittävät oman toiveloppunsa perheen tarinalle. Keskustelkaa, voisiko perheen tilanteen ratkaista kaikkien kannalta onnellisella tavalla?

Kirjoittakaa oma versio näytelmän lopuksi. Kenen kannalta se on onnellinen? Myös Sarin ja Otson vauvan näkökulman voi tuoda mukaan.